

Et todelt helsevesen?

Dag Morten Dalen, professor i samfunnsøkonomi

Overlegeforeningen, Tromsø 27. april 2023

*Ja, i morgon
- trur eg
Men i dag lyt det få væra*

Fritt etter «*Etter ein rangel*» av Jakob Sande

Kimen til et mer todelt helsevesen

«Om kort tid, vil ikke øvrige næringer og sektorer lengre akseptere en videre økning i sysselsettingen i helse- og omsorgstjenesten. Det er fordi den samtidig vil redusere tilgjengelig arbeidskraft for dem. Det er en rekke høyt prioriterte samfunnsutfordringer. Klima, miljø og naturmangfold, fornybar energi og forsvar er alle eksempler på andre sektorer som trenger mer arbeidskraft og økonomiske ressurser i årene fremover. Norsk industri og næringsliv trenger også mye arbeidskraft for å utvikle seg og være konkurransedyktig i årene fremover.»

«Helsepersonellkommisjonen vurderer at helse- og omsorgstjenestenes andel av samfunnets totale arbeidsstyrke ikke kan øke vesentlig. Fordi personell allerede er et knapphetsgode, og i enda større grad vil være det fremover, må helse- og omsorgstjenesten bruke personellet og deres kompetanse mye mer effektivt enn før. Det blir færre ansatte per pasient.»

Helsetjenester er noe innbyggerne etterspør

Forsikring: Vissheten om at helsetjenesten er der når du trenger den

Forebygging:
Redusere sannsynligheten for sykdom og redusert livskvalitet

Overvåkning:
Kontroll, testing og diagnostikk

Service: Opplevd oppfølging og kontakt som pasient.
Ventetid

Behandling: Faktisk behandlingstilbud for kjente diagnoser.
Elektiv og akutt

Omsorg: Økt livskvalitet for eldre og kronisk syke, og nær familie.

Obligatorisk finansiering, men **frivillig** bruk av den offentlig helse- og omsorgstjenesten.

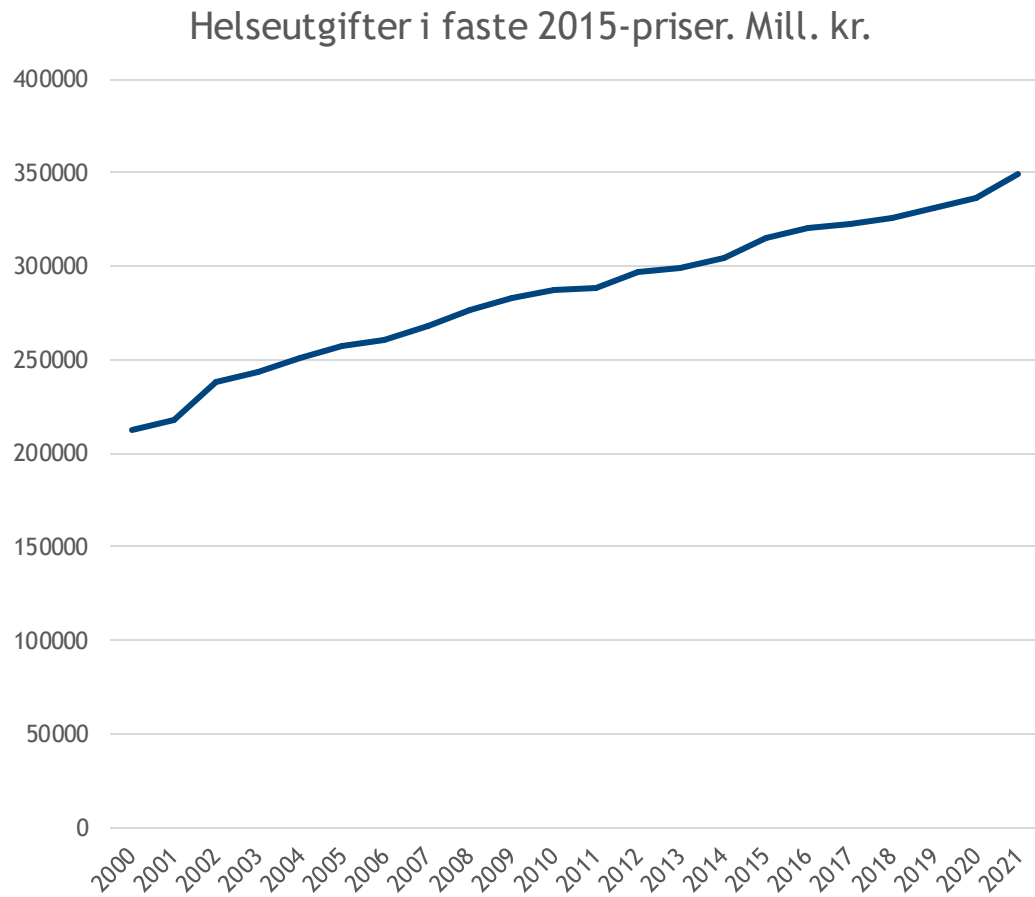
Etterspørselen etter private helsetjenester avhenger av:

- Kriteriene/terskel for offentlig finansiering
- Kvaliteten på både på den offentlige og private helsetjenesten
- Inntektsnivået

Den offentlige kvaliteten avhenger av mye:

- Størrelsen på helsebudsjettene i helseforetak og kommuner
- Arbeidstilbudet og utdanning av helsepersonell
- Styling og ledelse
- Motivasjon og rekruttering

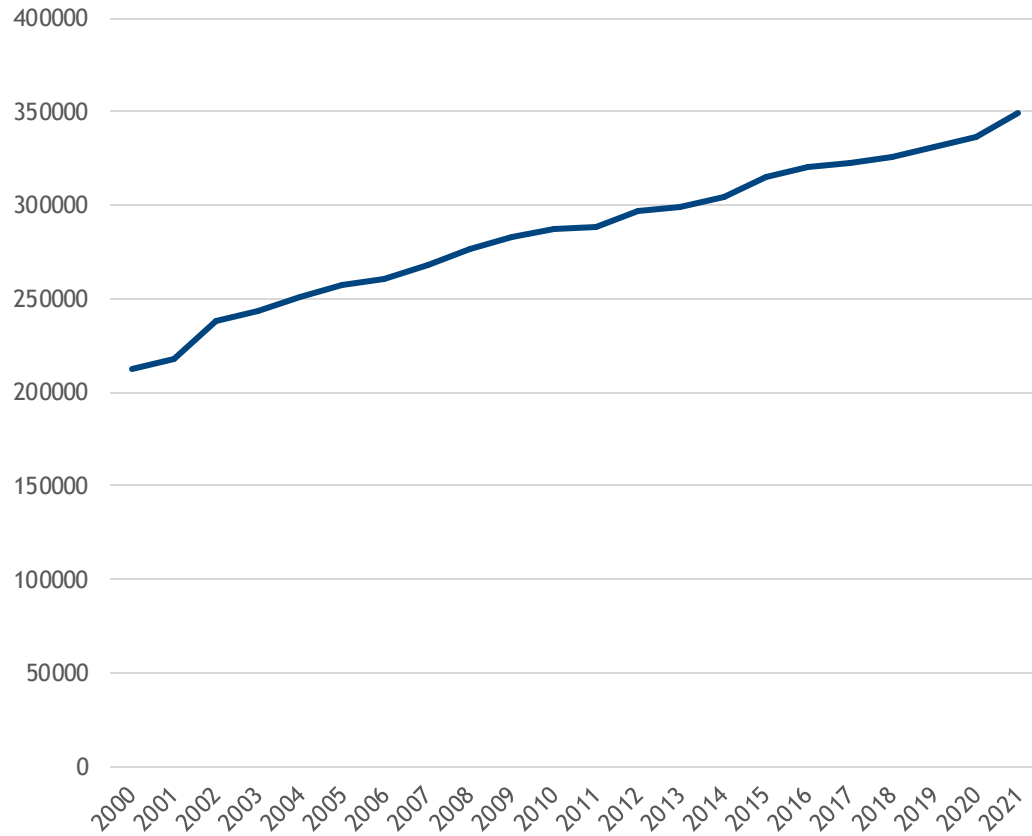
Helsetjenesten vokser

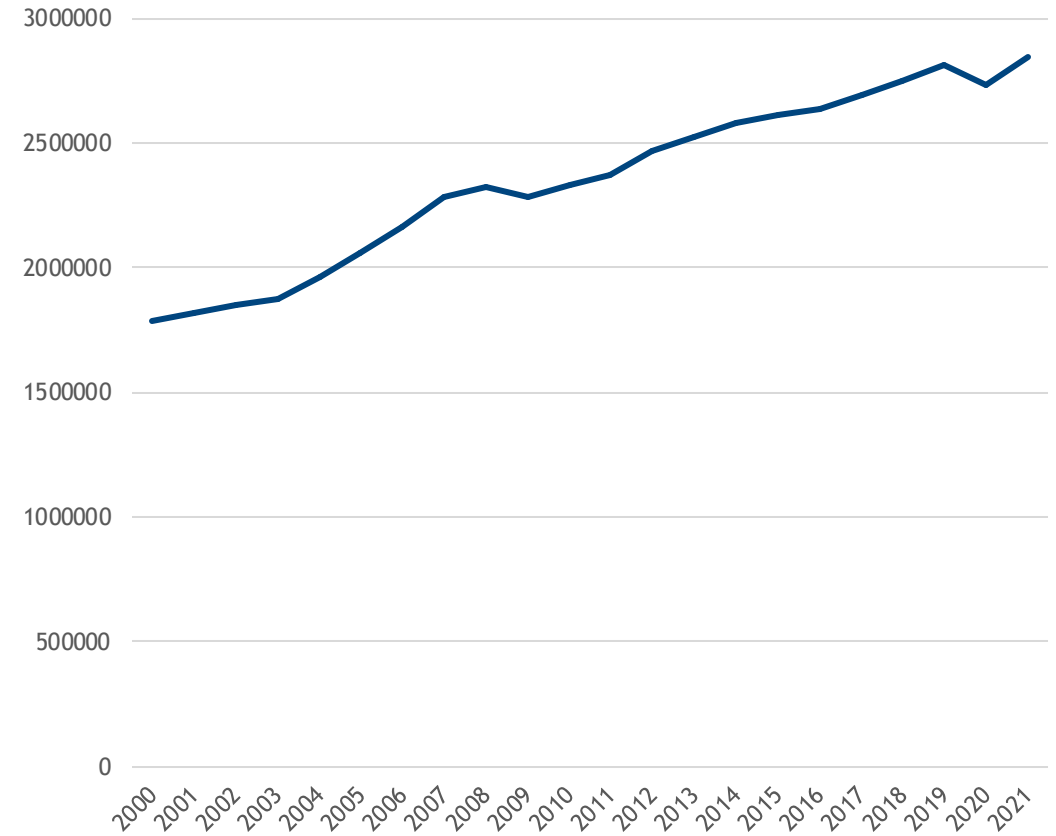
Kilde: SSB

Helsetjenesten vokser – som mye annet

Helseutgifter i faste 2015-priser. Mill. kr.

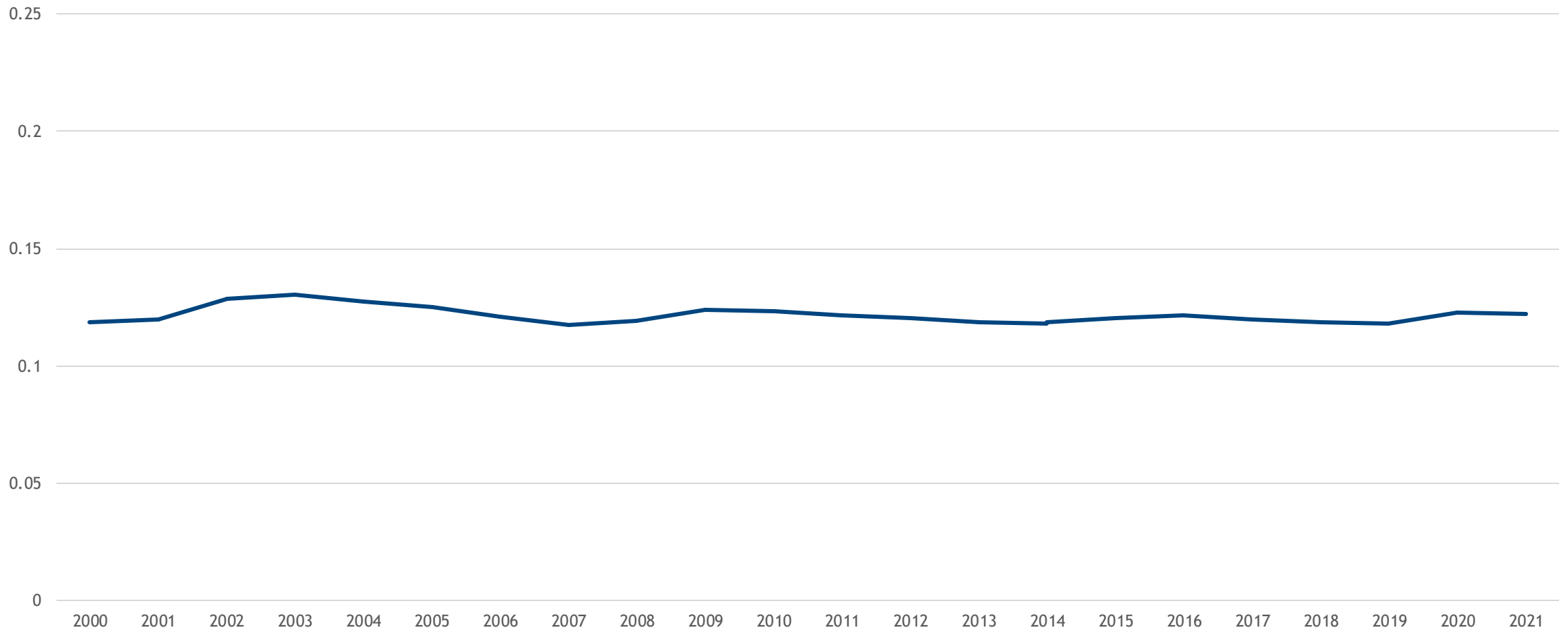

BNP Fastlands-Norge, i faste 2015-priser. Mill. kr

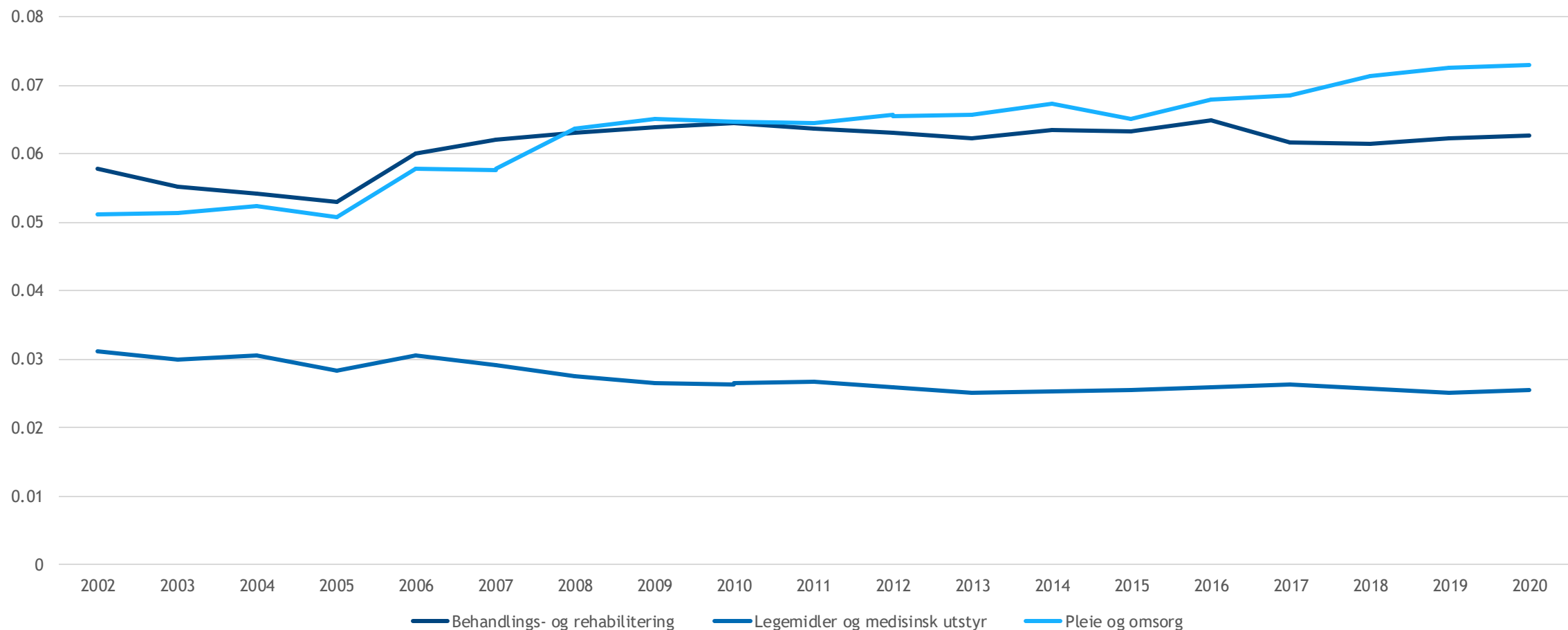
Kilde: SSB

Helseutgifter som andel av BNP Fastlands-Norge

Kilde: SSB og WHO

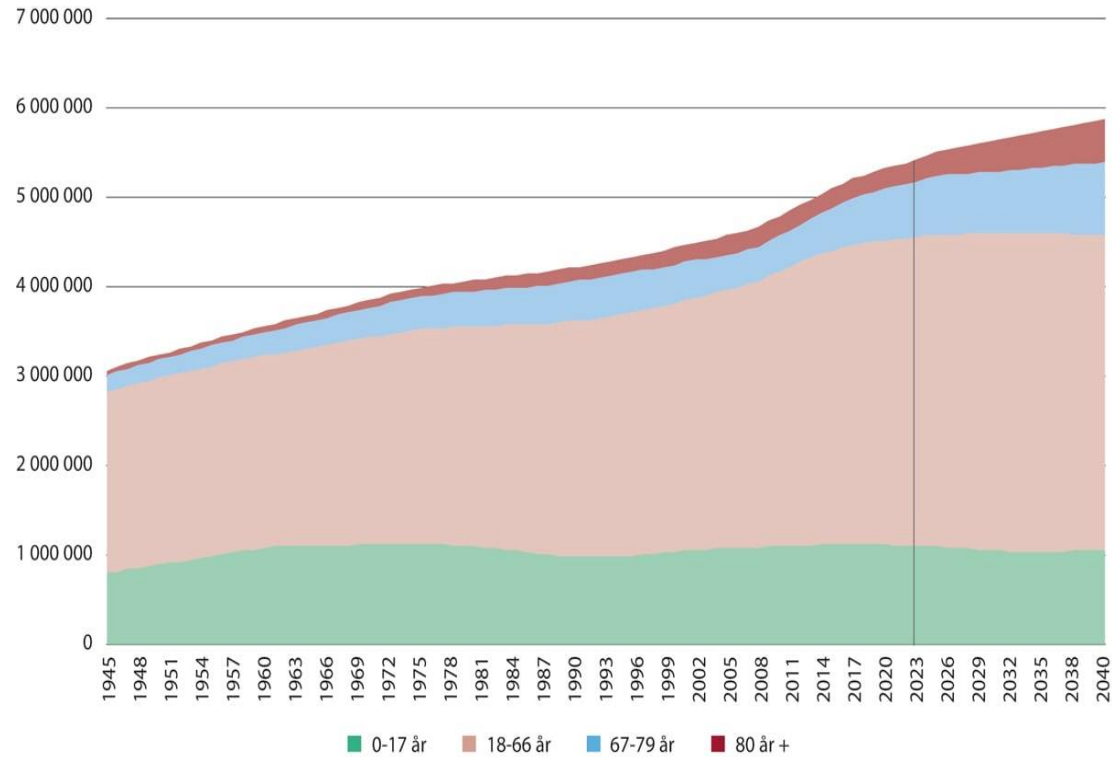
Utvalgte helseutgifter – som andel av husholdningenes disponible inntekt

Kilde: SSB og WHO

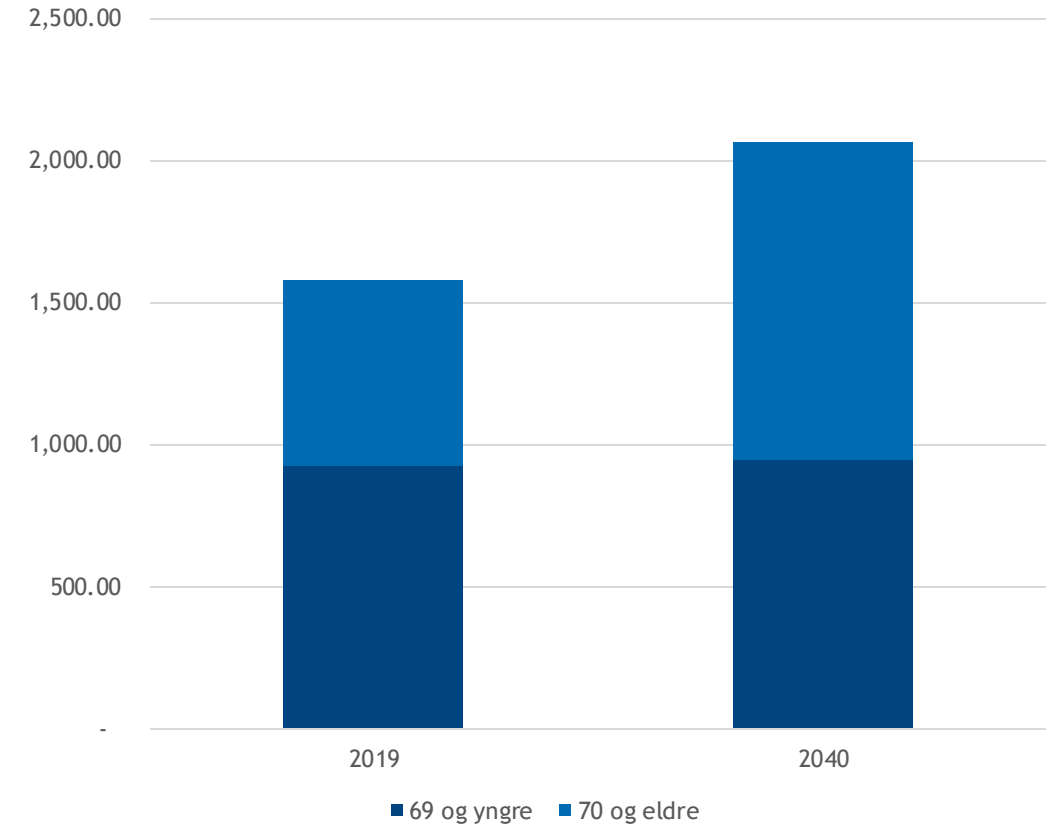
Nå begynner alvorret

Antall personer

Kilde: NOU 2023:4

DALY, Mrd.kr

Kilde: SSB, WHO og Vista Analyse

Prioriteringer i helsetjenesten har konsekvenser

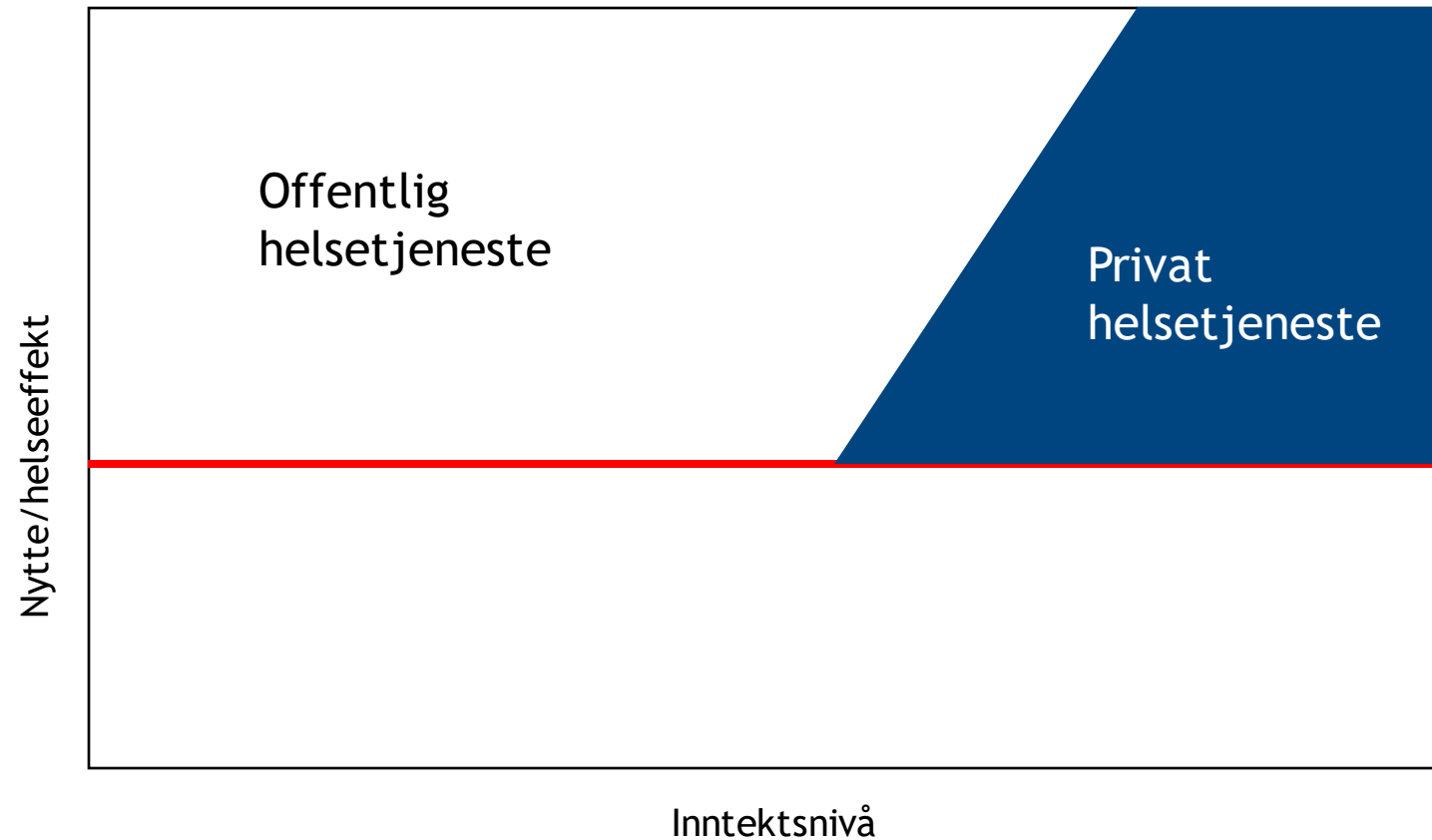
- Hvilke behandlinger skal dekkes?
 - Terskelverdier for kostnader per QALY
 - Indikasjoner og pasientgrupper
 - Nye legemidler
- Antall årsverk påvirker ventetid, kapasitet, sikkerhet, motivasjon og trivsel, og opplevd kvalitet hos pasientene
- Tjenesteområder som påvirkes
 - Tilbud i eldreomsorgen
 - Fastleger
 - Rehabilitering
 - Forebygging
 - Behandling

Prioritering er å velge noe bort...

Kilde: Barros og Siciliani (2012)

.... eller overføre til det private

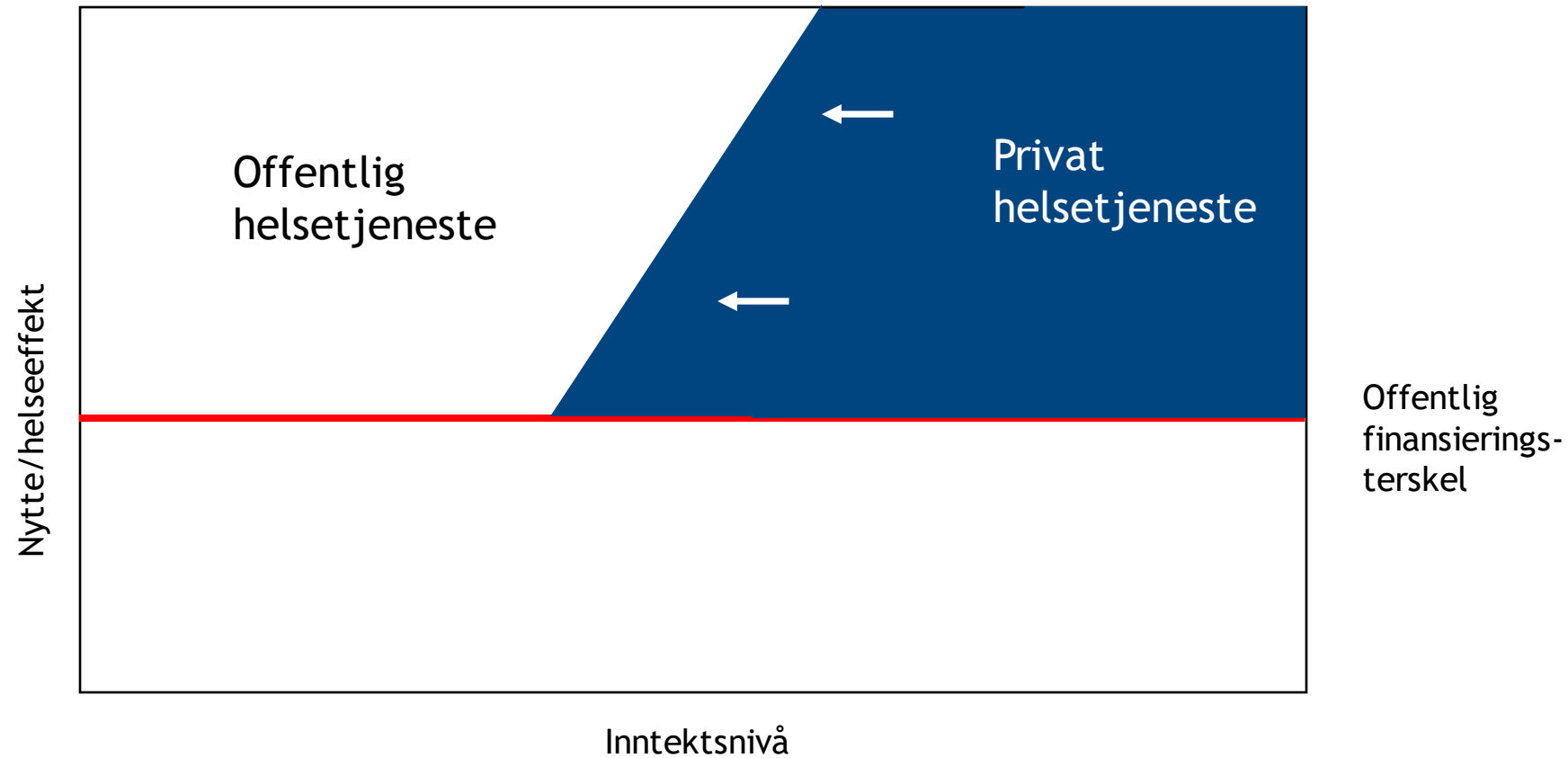
De med høyere inntekt:

- avlaster den offentlige helsetjenesten
- får høyere kvalitet
- trekker helsepersonell inn i privat sektor

Offentlig
finansierings-
terskel

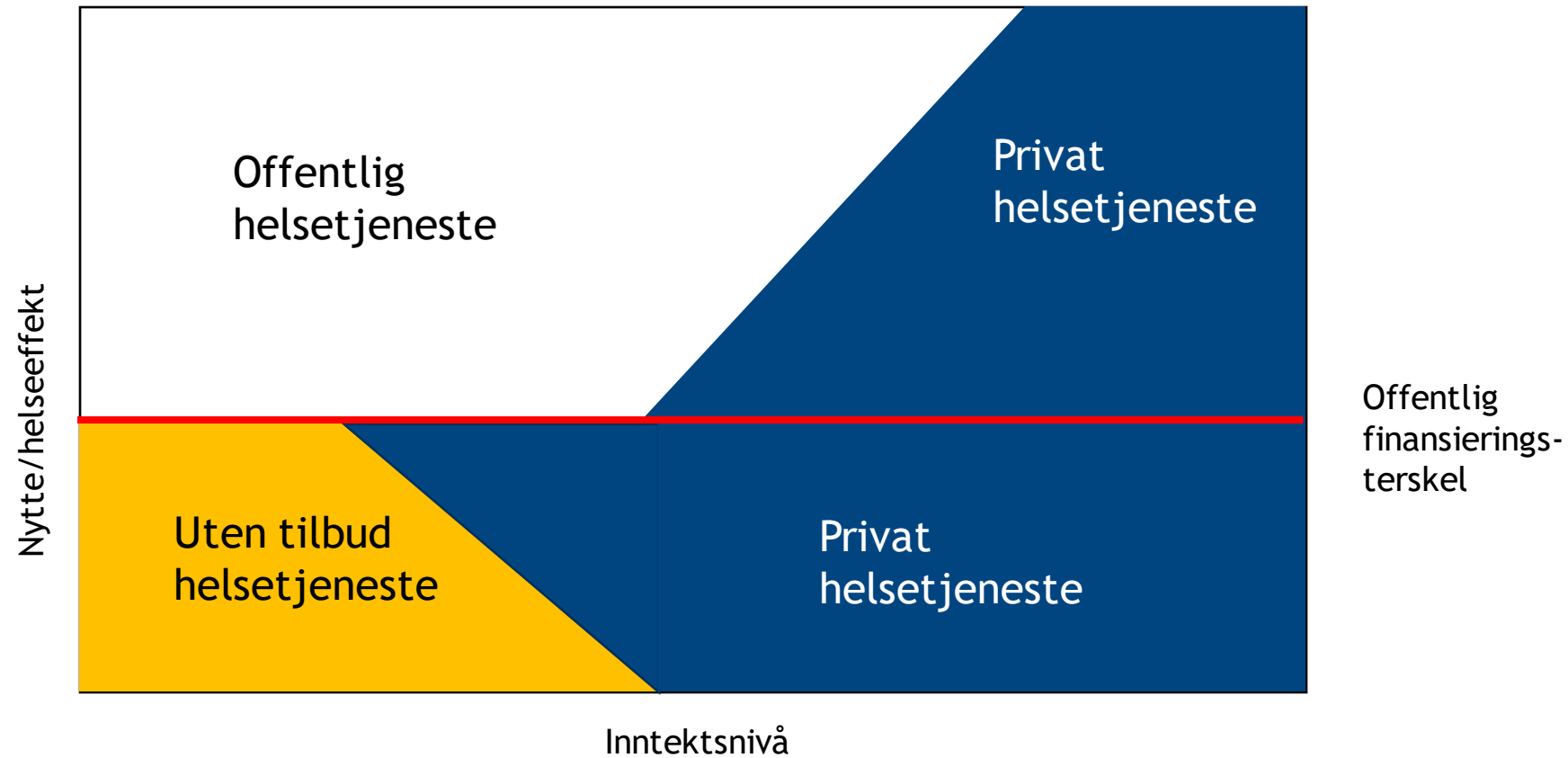
Kilde: Barros og Siciliani (2012)

Økt privatisering over streken

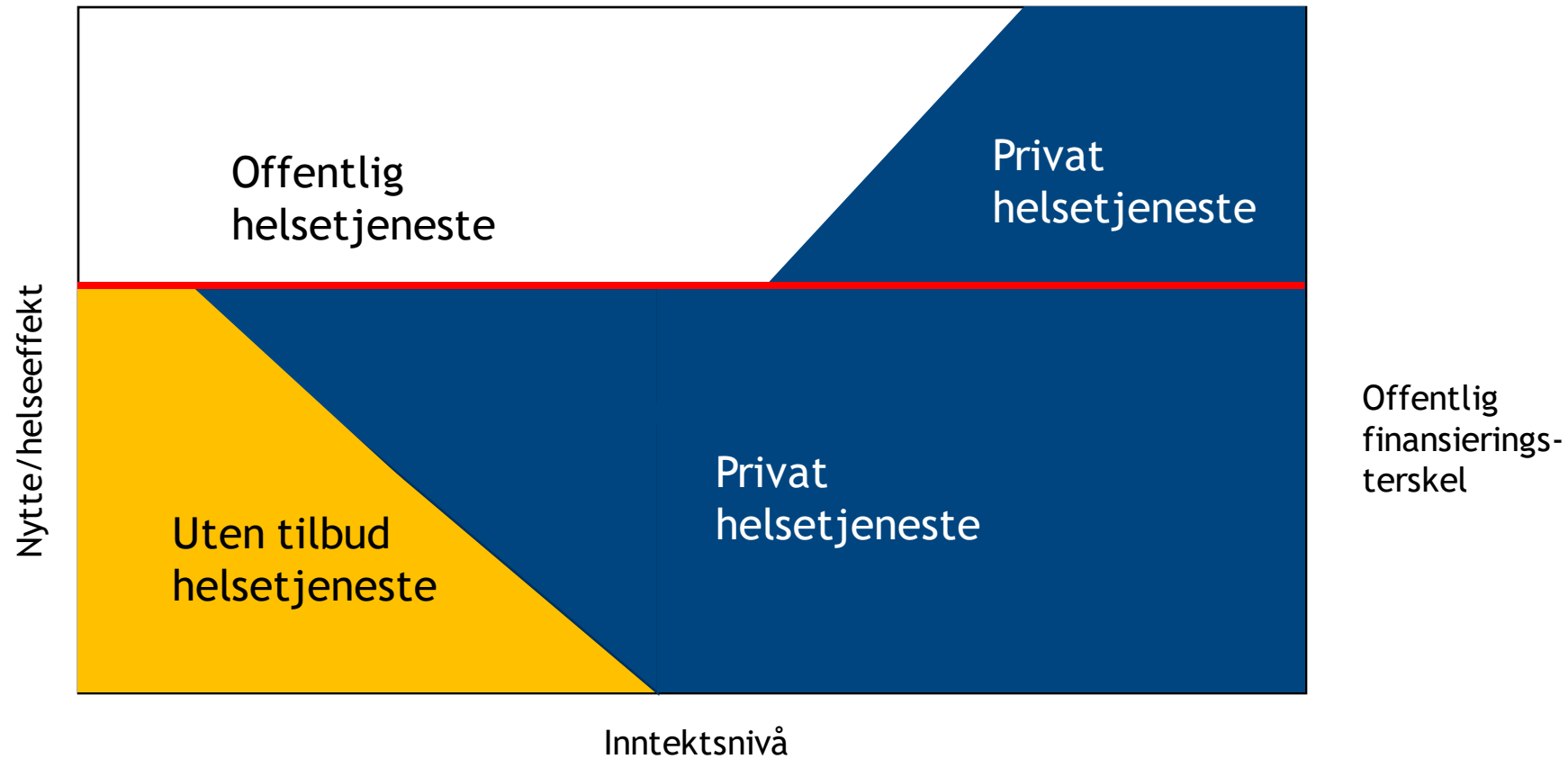
Kilde: Barros og Siciliani (2012)

Private under streken

Kilde: Barros og Siciliani (2012)

Økt privatisering under streken

Kilde: Barros og Siciliani (2012)

En mer todelt helsetjeneste i morgon, trur eg

- Myndighetene kan ikke styre størrelsen på private helsetjenester direkte – kun de offentlige
- ..men påvirke indirekte gjennom prioriteringer:
 - terskel for offentlig finansiering
 - evne til å levere kvalitet, slik befolkningen opplever den
- Prioriteringene de neste 10-årene blir avgjørende – og helsepersonellkommisjonens oppfordring er verken mulig eller ønskelig å etterleve
- Strammere prioriteringer som øker **kvalitetsforskjellen** mellom private og offentlige:
 - fører til at den rikere delen av befolkningen velger alternative private løsninger.
 - avlaster, men tapper det offentlige. Selvforsterkende effekt på kvalitetsforskjellene
- Strammere prioriteringer som øker **terskel for offentlig finansiering**:
 - øker andelen som står uten tilbud
 - øker den samlede markedsandelen til private tilbydere

